

Lærerveiledning

UTOPI OG FANTASI

**NASJONALMUSEET
FOR KUNST, ARKITEKTUR
OG DESIGN**

”Et verdenskart som ikke inkluderer Utopia, er det ikke verd å kaste et blikk på, for det utelukker det land hvor menneskeheten alltid vil søke havn. Og hvis menneskeheten når dit, ser seg omkring og speider et bedre land, vil den atter sette seil. Fremskritt er å virkeliggjøre utopier.”

Oscar Wilde 1891

Lærerveiledning

Vil det være nok plass, lys, luft og vann for alle i år 2100, eller bor menneskene kanskje på en annen planet?

Utstillingen Utopi og fantasi er en reise både fremover og bakover i tid. Utstillingen viser et lite utvalg av eksperimenter og fremtidsvisjoner innen arkitektur. Det trekkes frem seks arkitekturutopier fra begynnelsen av det 20. århundret og fremover. **Utopi og fantasi** tar for seg hvilke tanker og ideer arkitekter har hatt og har om fremtiden vår. De fleste forbin-der arkitektur med noe konkret, noe man kan se med det blotte øye, noe å ta og føle på som er bygget. Men arkitektur kan også være en visjon, en drøm eller fantasi om hvordan våre omgivelser vil se ut i fremtiden; **en arkitekturutopi**.

Utstillingen består av modeller og bilder. Den er enkelt utformet og kan plasseres på bord. Hver av utopiene har sin egen kasse som foldes ut og inneholder en modell med tilhørende bilder og tekst. Beskrivelser av de samfunnsforhold som utopiene springer ut fra, samt utopienes visjoner for et bedre liv, er samlet i lærerveiledningen og ressursheftet som følger utstillingen. Informasjonen er også tilgjengelig på Nasjonalmuseets nettsted:

www.nasjonalmuseet.no > Vandreutstillinger > Landsdekkende program > **Utopi og fantasi**

Utopi

En **utopi** er forestillingen om en lykketilstand eller et perfekt sted. Ordet er dannet fra de to greske ordene **ou (ingen)** og **topos (sted)**. I dagligtale brukes ordet utopi om en virkelighetsfjern og ugjennomførbar idé – en beskrivelse av en ideell tilværelse eller en idealstat, utopia. Utopia er ingen steder. Utopia benekter ved sitt navn det stedet det navngir. Det motsatte av en utopi er en **dystopi**, en skildring av et (fremtids)samfunn preget av negative utviklingstrekk og med en uønsket samfunnsmodell. Mens dystopien viser fabule-ringer over hvor galt det kan gå, søker utopien å vise ideer og visjoner mot løsning. Selv om utopier kan virke som rene luftslott, er de likevel et bilde på hvordan fremtiden kan se ut.

Arkitektur og utopi

Enhver tidsepoke trenger utopier. Et samfunn som ikke gjør seg opp tanker om sin egen utvikling er stillestående. Hvordan skaper man bedre leveforhold og en bedre verden? Dette spørsmålet har alltid opptatt filosofer, samfunnsvitere, politikere – og arkitekter. Så lenge begrepet arkitektur har eksistert, har det også vært arkitekter med visjoner om å bedre menneskenes levevilkår og finne den ideelle livsform gjennom nye og fremtidsrettede ideer.

Utstillingens aktualitet

Utfordringer

I dag er det klimaendringer, global oppvarming, overbefolkning, atomkrig, ødelegging og ulik fordeling av jordas ressurser som truer vår sivilisasjon. Den rike delen av verden har utviklet en livsstil som er basert på høyt forbruk og rovdrift av ressurser.

Vi trenger utopier

Vår sivilisasjon står nå overfor mange problemer og utfordringer, og fremtidsutsiktene kan se dystre ut. Nettopp derfor trenger vi visjoner og utopier som kan gi oss tro og håp for fremtiden. Ved å tenke og fremlegge utopiske teorier, kan vi få positive fremtidsbilder som vi kan diskutere og som kan bidra til å løse problemene vi står overfor.

Målet med formidlingen av utstillingen

- Å vise hvordan arkitektenes visjoner og utopier kan ses i sammenheng med tiden da de ble skapt.
- Å vise hvordan arkitekter gjennom arkitektur kan bidra til å løse samfunnets problemer.
- Elevene skal reflektere over egen samtid og menneskehetens fremtid.

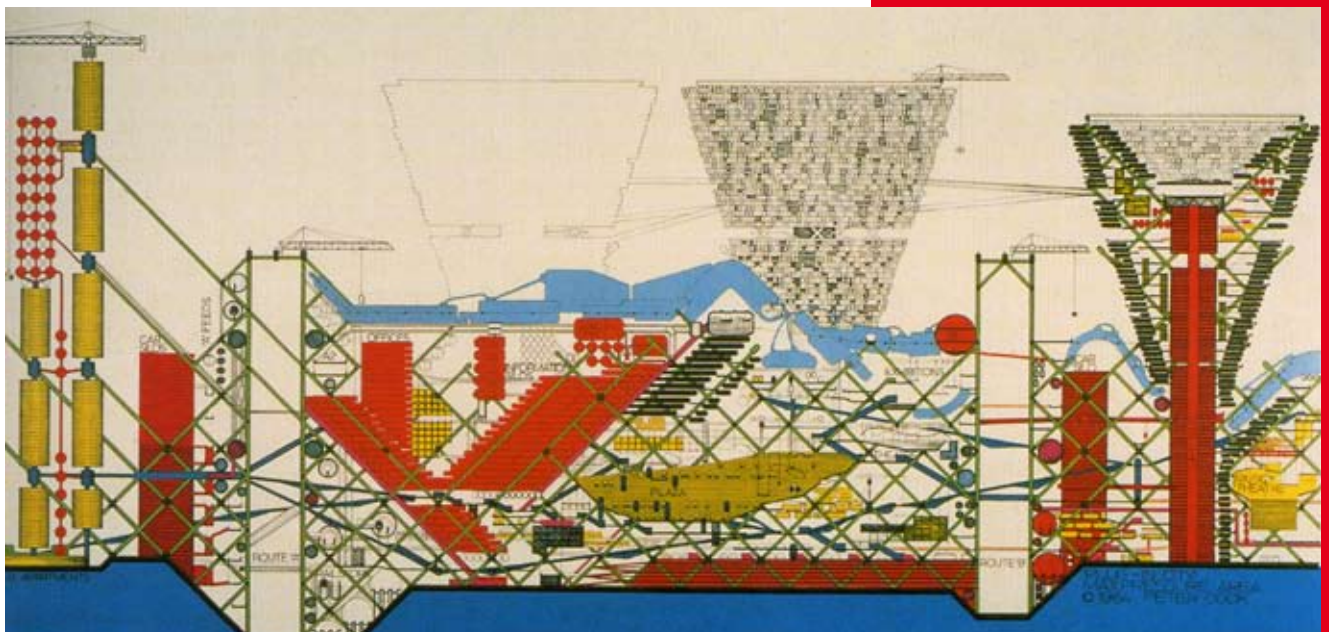
Målgruppe

Elever fra ungdomsskolen og videregående skole.

Utstillingen i forhold til skolens planer

Utstillingen kan integreres i kunst og håndverk, norsk, samfunnsfag, matematikk og programområdet formgivningsfag.

Archigram: *Plug-in City*

Kort om utstillingens seks utopier

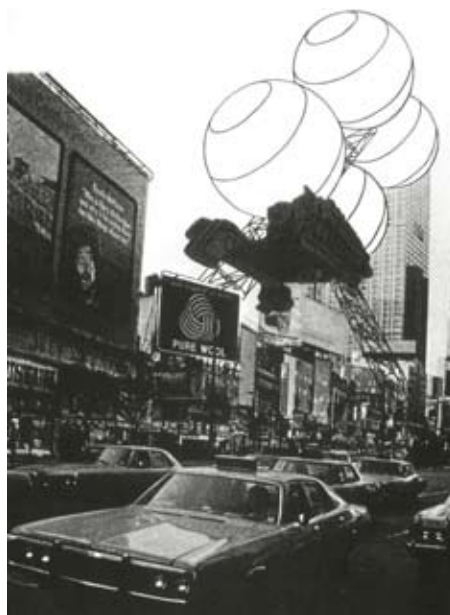
Guy Rottier: Kabelferiebyen

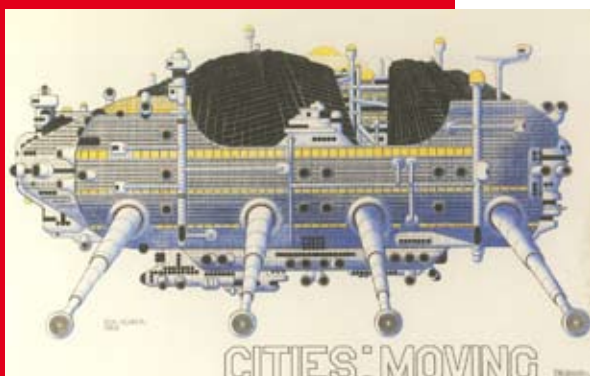
Den franske arkitektens fremtidsrettede arbeider kjennetegnes i første rekke av mobilitet og ønsket om frihet til selv å kunne velge sine omgivelser. Feriebyen som Rottier tegnet i 1965 bygger på samme prinsipp som en fjellheis. Hvert av feriehusene er knyttet til et seilbanesystem der beboeren selv avgjør hvor og i hvilket landskap huset skal senkes ned på bakken. Beboeren besørges med mat o.l. av "seilbanebutikken" som heiser ned det nødvendige. Slik skånes naturen, og beboeren gis frihet til å velge det han eller hun ønsker.

Haus-Rucker-Co: Pneumacosm – Den oppblåsbare boligen

Haus-Rucker-Co var en østerriksk arkitekt- og kunstnergruppe som arbeidet i grenselandet mellom skulptur og installasjon i det offentlige rom på 1960- og 70-tallet. Utstillingen viser prosjektet **Pneumacosm**: De store oppblåsbare "boboblene" kan kobles til eksisterende arkitektur og tilby beboerne nye og fleksible boformer og valgmuligheter.

Archigram: Vandrende byer

Archigram var en av de mest kjente og fargerike arkitektgruppene på 1960-tallet. Inspirert av dette tiårets protestgenerasjon, reklame, tegneserier og romfart, skapte de en radikal og eksperimentell poparkitektur som opponerte mot konservative livsformer og strenge bystrukturer. **Vandrende byer** er mobile og gir menneskene mulighet til å leve som nomader.

Future Systems: Peanøtthuset

Den engelske arkitektgruppa Future Systems' arkitektur er ofte preget av mobilitet og teknologi. De har jobbet med svært ulike prosjekter; boenheter i verdensrommet, økologiske skyskrapere, møbler, bestikk, klær m.m. **Peanøtthuset** fra 1984 er et lite transportabelt hus for to personer og kan plasseres i ulike omgivelser. Selve boligen er montert ytterst på en lang kran og kan roteres og senkes etter beboernes ønske om lysinnslipp, kontakt med sjø, land eller luft.

MVRDV: Vertikalt landskap

Som følge av overbefolkning og plassmangel, foreslår den nederlandske arkitektgruppa MVRDV å bygge "naturlandskap" i høyden som erstatning for natur- og jordbruksarealer som bygges ut og ødelegges. Den sju etasjer høye bygningen er inndelt i sjikt med varierende innhold og funksjoner. Bygningen er en blanding av natur og teknologi – et selvstendig og selvforsynende miniøkosystem.

Jennifer Siegal/Office of Mobile Design: Hydra – boliger under havet

Kan en fremtidig miljøkatastrofe føre til at vi må bosette oss under havoverflaten? Office of Mobile Design foreslår en bykoloni under havoverflaten – en masseprodusert mobil struktur som reagerer på miljøutfordringer som global oppvarming og resirkulering. Prosjektet viser enheter som kan forbindes og som har mulighet til å utvikle seg til egne bysamfunn under havoverflaten.

Elevoppgaver

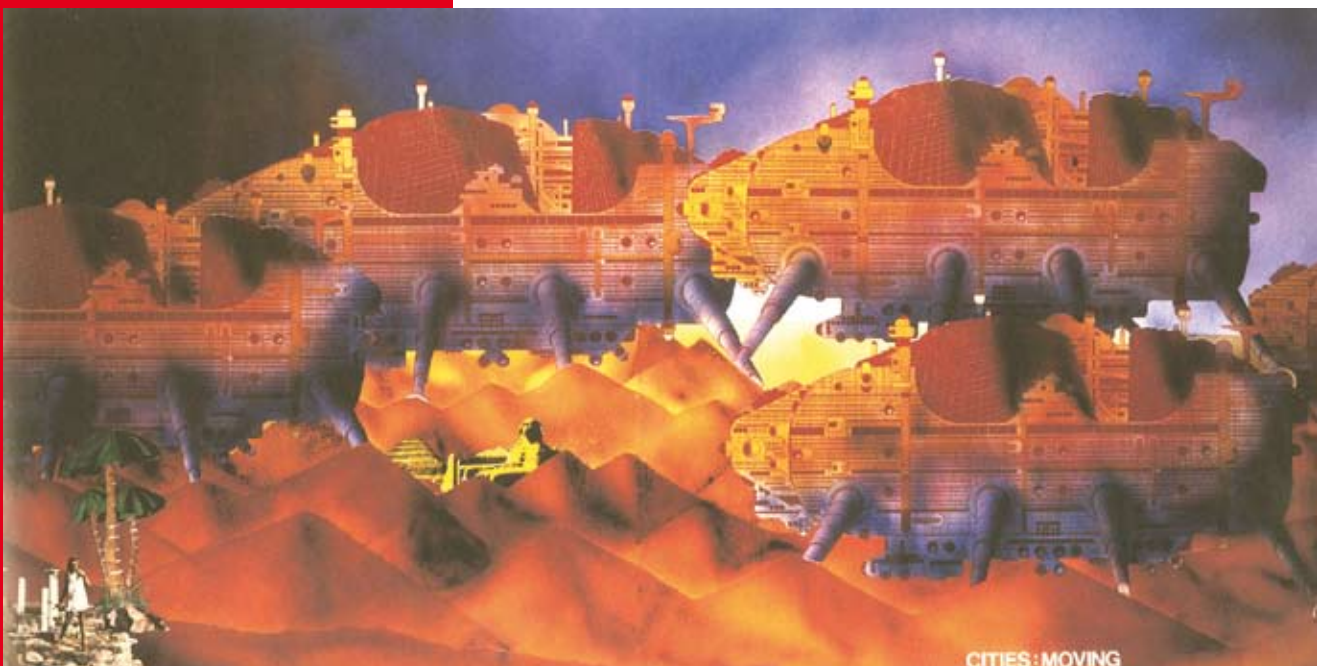
Forarbeid i form av samtaler:

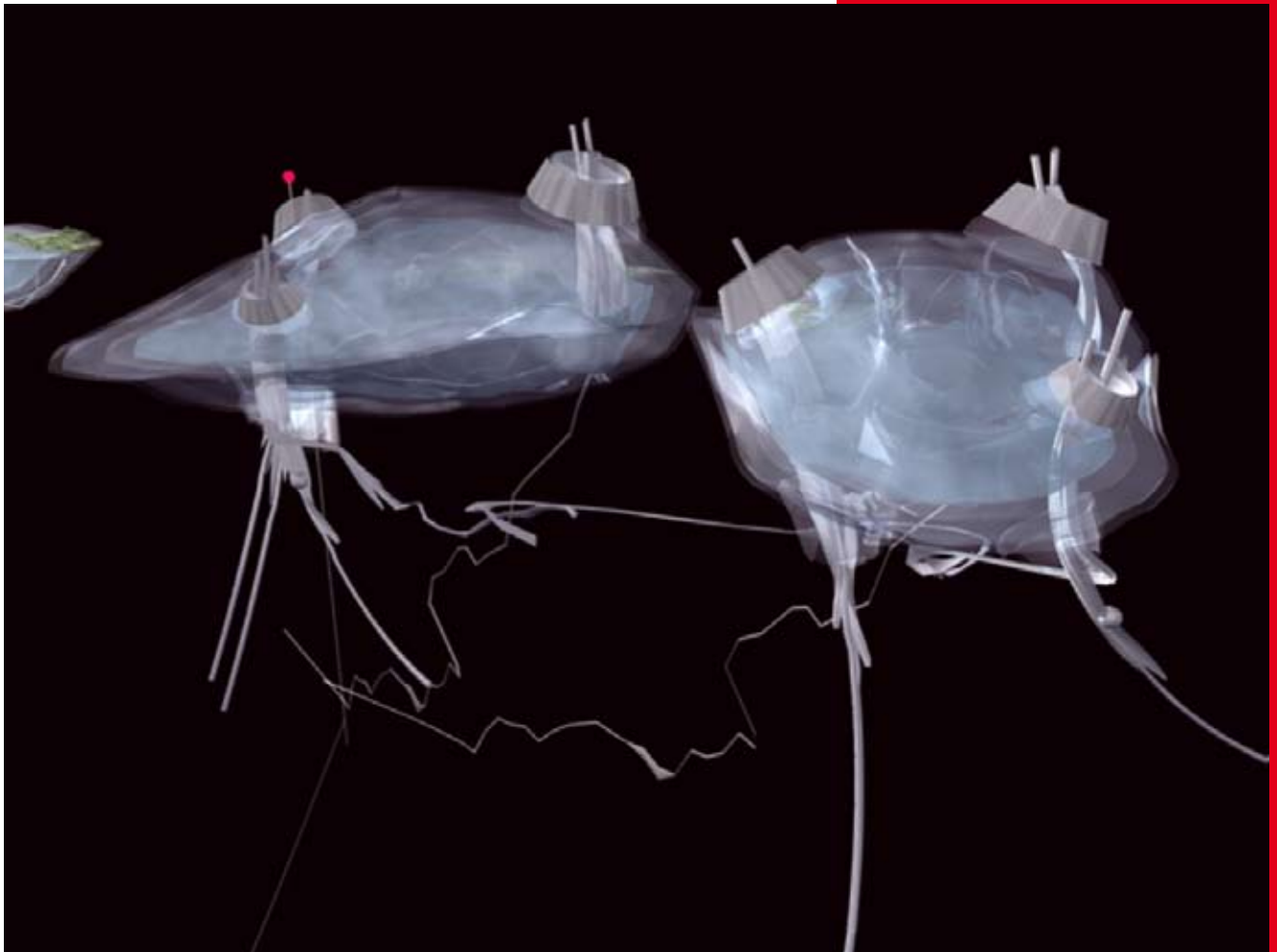
- Hva er arkitektur?
- Hva gjør en arkitekt?
- Hvorfor kalles arkitektur menneskenes tredje hud?
- Finn eksempler på bygg som gir identitet til et sted eller et land. Hva gir bygget identitet? Hva er det som gjør dette verket annerledes enn annen arkitektur? Når er det bygget?
- Hva er en utopi?
- Hva er en arkitekturutopi?
- Hva er det som skiller livene våre fra menneskenes liv for hundre år siden?
- Hvordan vil samfunnet se ut om hundre år?
- På hvilken måte har materiale, ny teknologi og nye livsformer innflytelse på arkitekturen?
- Nevn kjente fremtidsrettede verk – som for eksempel en bok, bygning eller film.
- Hvilke egenskaper kreves for å utvikle fremtidsrettet arkitektur?
- Hva er menneskenes basale behov?
- Hva er lykke?

I utstillingen

Hvordan ser de seks utvalgte arkitekturutopiene fra det 20. århundret ut? Beskriv utopiens form og idé med forankring i historiske hendelser og samfunnene de springer ut fra.

Archigram: *Vandrende byer*

Workshop

Materiale: Elevene tar med seg gjenstander og materialer – ting som likevel skal kastes. Limpistoler følger utstillingen. Oppgave: Tegn og bygg en modell av en fremtidig bolig for år 2100. Lag prosjektbeskrivelse og begrunn valgene dine. La boligen inngå i en større plan. Tror du utopien kan bli virkelig?

Videre etterarbeid

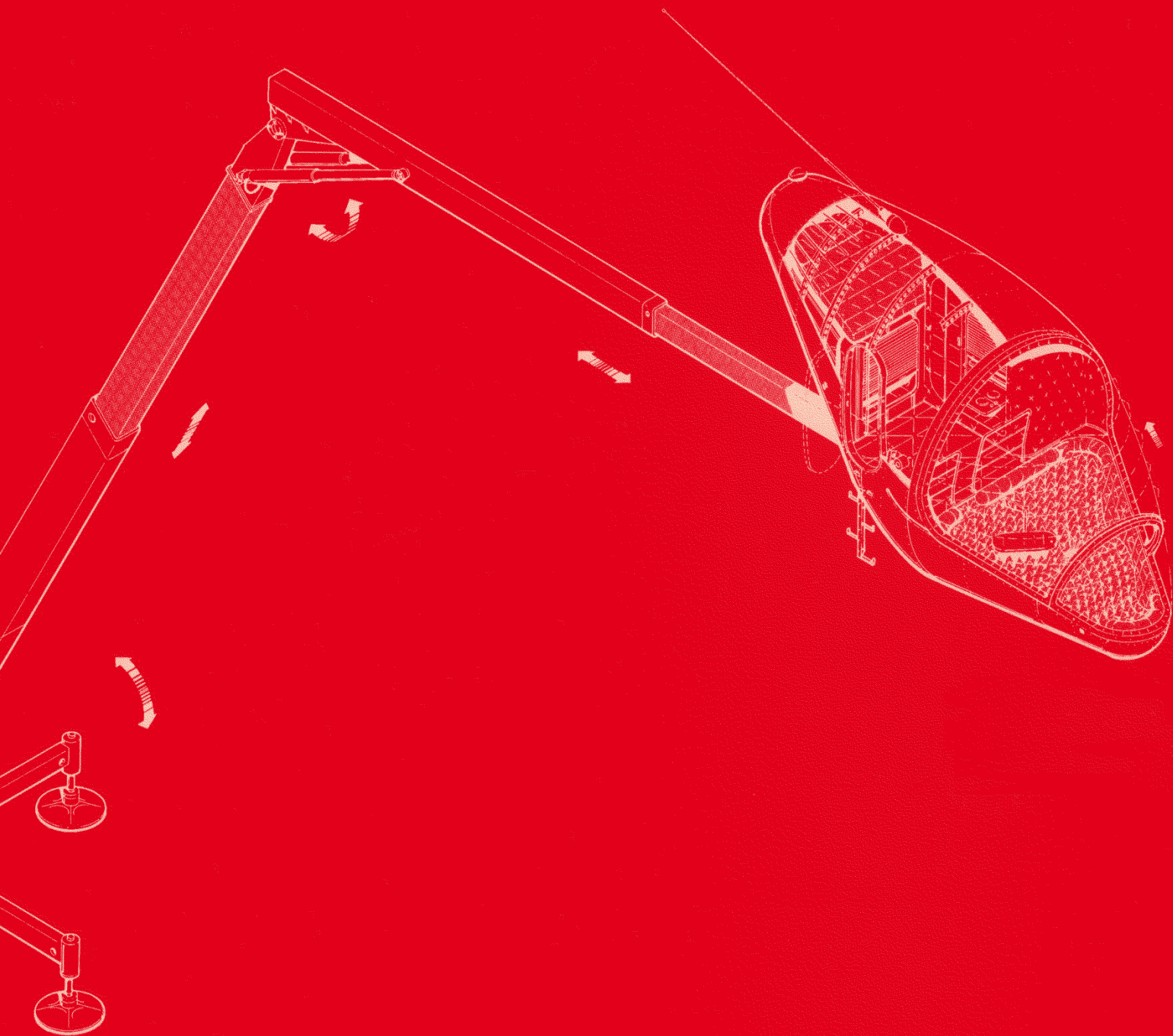
- Hva kjennetegner bærekraftig og miljøvennlig arkitektur?
- Hvordan vil det ideelle samfunnet i fremtiden være? Beskriv og lag tegninger.
- Hva er fordelen med en mobil bolig?

Litteratur:

- MVRDV: KM3 Excursions on Capacities
- Future City Experiment and Utopia in Architecture
Forfattere: Jane Alison, Marie-Ange Brayer, Frédéric Migayrou og Neil Spiller
- Visionary Architecture
Forfatter: Neil Spiller
- Le Corbusier Architect of the Century
Forfatter: Arts Council of Great Britain 1987

Lenker:

www.nasjonalmuseet.no
www.future-systems.com
www.archigram.net
www.guy.rottier.free.fr
www.designmobile.com
www.mvrdv.nl
www.ortner.at
www.arkitektur.no/ecobox
(bærekraftig arkitektur)

Kurator for utstillingen: Anne Marit Lunde
Prosjektleder: Anne Marit Lunde
Nettverksansvarlig: Jeanette Eek Jensen
Lærerveiledning: Eli Solsrud og Anne Marit Lunde
Ressurshefte: Anne Marit Lunde og Eli Solsrud

NASJONALMUSEET
FOR KUNST, ARKITEKTUR
OG DESIGN